

زبدة الحساب

تأليف:

حمّد صالح بن حبیب الله طباطبائی یزدی

(از دانشوران قرن ۱۱ هـ.ق.)

(بر اساس نسخه مکتوب از دستخط مؤلف، از مجموعه مرحوم میناسیان، ش ۱۸۱۱)

به کوشش

انسانه حصیری

تحت نظر

دکتر یوسف بیگ، پور

انتشارات منشور سمیر

با همکاری انجمن تاریخ پژوهان مراغه

تهران - ۱۳۹۳

سرشناسه: طباطبائی یزدی، محمدصالح بن حبیب‌الله، قرن ۱۱ ق.
عنوان و نام پدیدآور: زبدة الحساب/تالیف محمدصالح بن حبیب‌الله طباطبائی یزدی؛ به کوشش

افسانه حصیری؛ زیر نظر یوسف بیگ باباپور.

مشخصات نشر: تهران: منشور سمیر؛ مراغه: انجمن تاریخ پژوهان مراغه، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۹۸ ص: نمونه.

فروست: احیای میراث مخطوط؛ ۳.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۰۹-۰۱-۲

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

موضوع: متون قدیمی تا قرن ۱۴

نام‌های دیگر: افسانه، حصیری، افسانه، ۱۳۵۷، گردآورنده

موضوع: یزدی، باباپور، یوسف، ۱۳۵۷

شناسه افسانه: تاریخ پژوهان مراغه

رده‌بندی دکنه: ۱۳۹۳ / ط ۱۰۱ / QA

رده‌بندی دیویی: ۵۱۳

شماره کتابشناسی سی: ۵۰۹۰۲

انجمن تاریخ پژوهان مراغه

انتشارات منشور سمیر

زبدة الحساب

تألیف: محمدصالح بن حبیب‌الله طباطبائی یزدی

به کوشش: افسانه حصیری

زیر نظر: دکتر یوسف بیگ باباپور

از مجموعه: احیای میراث مخطوط / ۳

دبیر مجموعه: دکتر یوسف بیگ باباپور

نوبت چاپ: اول

طراح و صفحه‌آرا: محمدمهدی شعبانی

شمارگان: ۲۰۰

شماره نشر: ۱-۱۲

بها: ۱۰۰۰۰۰ ریال

© حق چاپ: ۱۳۹۳. انتشارات منشور سمیر با همکاری انجمن تاریخ پژوهان مراغه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۰۹-۰۱-۲

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه‌برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، و اقتباس در گیمه در مستندنویسی، و مانند آن‌ها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فهرست مطالب

۷.....	مقدمه
۱۳.....	باب اول: در حساب صحاح
۴۱.....	باب دوم: در حساب مور
۵۳.....	باب سوم: در استخراج مجهولات به اربعه متناسبه و خطائن و تحلیل
۵۹.....	باب چهارم: در بیان قواعدی که حساب در استخراج مجهولات به آن احتیاج می افتد
۷۳.....	باب پنجم: در بیان مسایل جزئیه که ذکر آن موجب تشحیذ اذهان است

یادداشت
اثر حاضر رساله مختصری است در حساب از یکی از دانشوران و علمای
ریاضی دوره صفویه که ظاهراً زمانی به اکبر آباد هند رفت است. او این رساله را در
پنج باب تنظیم نموده و در شعبان ۱۰۴۹ هجری قمری به پایان رسانده و بنا به گفته
استاد منزوی در فهرست نسخه‌های خطی فارسی (۱۷۷/۱) به نام امام ابوالهادی
اصالت خان پاک‌نویس کرده است. عناوین ابواب آن چنین است:

باب اول: در حساب صحاح.

باب دوم: در حساب کسور.

باب سوم: در استخراج مجهولات به اربعه متناسبه و خطائین.

باب چهارم: در بیان قواعدی که محاسب را در استخراج مجهولات بدان احتیاج

می‌افتد.

باب پنجم: در بیان مسایل جزئی که ذکر آن موجب تشحیذ اذهان است.

و در باب پنجم ۲۵ مسئله مشکل را مطرح می کند و خود به حل آنها می پردازد. مرحوم آقا بزرگ تهرانی (الدریعه ۲۴/۱۲ ش ۱۴۰) به این کتاب اشاره دارد. البته در ایران چند نسخه از این اثر در کتابخانه های مختلف موجود است (نک: دنا ۱۲۱۶/۵) که با توجه به این که نسخه حاضر از روی خط مؤلف در سال ۱۱۱۳ هـ ق. ثبت شده، در احیای اثر حاضر بدان اکتفا شد. این نسخه در مجموعه مرحوم دکتر کارو مناسیان، از ارامنه مقیم اصفهان، به شماره ۱۸۱۱ موجود است. مجموعه مناسیان هم اکنون در کتابخانه دانشگاه لوس آنجلس (UCLA) در ایالت کالیفرنیا نگهداری می شود. در این که دانشگاه مزبور با نهادن متن دیجیتال حدود ۳۰۰ نسخه از نسخ خطی کارو مناسیان (اصفهان) پیش قراول دیجیتال سازی منابع خطی در دنیا شد. نگارنده این سطور وقتی نسخه های ارزنده آن را در اینترنت نگریست، بر آن شد تا چند نمونه از این آثار ارزنده را الیایانید که اثر حاضر یکی از آن موارد است.

نسخه های دیگر آن در کتابخانه های ایران عبارتند از:

- کتابخانه وزیر یزد، ش ۱۲۹۴، خط سی و آخر ق ۱۱، نک: فهرست وزیر ی ۹۱۹/۳.

- کتابخانه سید محمد مدرسی یزد، نسخ تیسر و آخر ق ۱۰۶۰، نک: میراث اسلامی ۴۵۴/۸.

- کتابخانه دانشکده الهیات مشهد، ش ۲۳۴، نستعلیق بی تا، فهرست الهیات مشهد ۱۴۰/۱.

- مرکز احیای میراث اسلامی در قم، نسخه عکسی ش ۱۷۵۷/۲، نستعلیق بی تا، نک: فهرست نسخه های عکسی ۲۱۱/۵.

- کتابخانه مولوی مشهد، ش ۲۳۴، بی تا، نک: نشریه ۳۳/۵.

- میکرو فیلم دانشگاه تهران، ش ۲۴۵۶، نک: فهرست فیلم ها ۱۱۴/۱.